

Gå til forside: [Klik HER](#)

Blåbær (*Vaccinium corymbosum*)

Modne blåbær er søde og smager godt – og så er de tilligemed sunde. Derfor er de eftertragtede at dyrke. Men før man beslutter sig til at dyrke blåbær, må man klar over, at:

- ✓ Man skal ikke regne med at få blåbær de første 3-4 år. Til gengæld kan buskene leve i mindst 50 år.
- ✓ Blåbær stiller krav om en sur jord.
- ✓ Blåbær er først rigtigt velsmagende, når de er helt modne. Men fuglene er ikke så kritiske, så de spiser gerne rub og stub, inden de passer til vores smag. Derfor er det nødvendigt at indhegne blåbærrene fuldstændigt.

En amerikansk blåbærbusk kan gennem mange år give et rigtigt stort udbytte, hvis den passes godt.

Her i Danmark har vi mulighed for at dyrke to blåbærtyper,

1. Den nordiske type, som er lave buske, der giver gennemfarvede rød/blå bær. De gror som regel på heder eller i skove og betegnes ofte som vilde eller almindelige blåbær. Deres latinske navn er *Vaccinium myrtillus*. Det bør nævnes, at der på Aarhus Universitet i flere år er foregået en fremavling af rigt bærende, smukke og sunde tyttebær af den nordiske type, som er velegnede til kommerciel dyrkning og hermed også til dyrkning i danske haver. Regn dog med, at udbyttet bliver noget lavere end udbyttet fra de amerikanske blåbær. Planterne skulle være klar inden 2020.
2. Amerikanske blåbær, som er 1 – 2 meter høje buske, der giver blå bær, der normalt er helt lyse indeni. Deres latinske navn er *Vaccinium corymbosum*.

Vaccinium-familien består af mere end 450 forskellige arter, hvoraf langt de fleste findes i udlandet. Ud over blåbær kan nævnes tyttebær, tranebær og mosebølle.

Sidstnævnte med det latinske navn *Vaccinium uliginosum* vokser de samme steder som den vilde blåbær og kan let forveksles med disse. Mosebøllebærrene har dog helt lyst kød og en lidt mere fad smag end blåbærrene. I modsætning til blåbærrene er mosebøllebærrene svagt giftige, fordi de ifølge *Giftlinien på Bispebjerg Hospital* kan give ildebefindende, svimmelhed, følelse af beruselse, opkastning samt hjertepåvirkning og blodtryksfald, hvis man spiser mange af dem. Det er forbudt at sælge mosebøllebærrene med betegnelsen blåbær. Men såvel de almindelige som de amerikanske blåbær må begge sælges med betegnelsen blåbær.

Amerikanske blåbær (*Vaccinium corymbosum*).

Før Første Verdenskrig begyndte man i USA at dyrke storfrugtede blåbær. Sorterne kom til Europa i 1930-erne og her til Danmark i 1960-erne. Efter en langsom opstart er blåbær nu den bærekultur, som er i størst udvikling i EU.

Blandt de amerikanske blåbær findes der flere hundrede forskellige sorter. Nogle sorter giver helt op til tre meter høje buske – andre bliver næppe over en meter. Nogle sorters bær modner allerede i juli, andre først hen i september. På nogle sorter modner bærrene alle på én gang, på andre modner de først lidt efter lidt. Nogle buske er særligt egnede til maskinplukning, andre kun til håndplukning. Osv. Her angives nogle sorter, som er velegnede til hobbyhaver i Danmark.

Duke. Er den tidligste af alle sorter, idet den modner allerede i slutningen af juli. På trods af den tidlige modning, blomstrer den ret sent. Det kan være en stor fordel i de koldeste zone 7- områder, fordi blomsten herved ikke ødelægges af forårets sene frost.

Den voksne busk har en højde på 1-1,5 meter. Da en enkelt busk kan give helt op til 3 kg, har grenene tendens til at bøje sig mod jorden. Derfor benyttes ofte espalier.

Bærrenes størrelse betegnes som middel. Kvaliteten er excellent, og de er først og fremmest beregnet på at spise friske.

Draper. Modner en uge til 14 dage senere end Duke.

Den voksne busk har en højde på 1,5-1,8 meter med en mere opret vækst end Duke. Den enkelte busk kan give helt op til 3 kg.

Bærrenes størrelse betegnes som middel. Kvaliteten er god, og bærrene dufter dejligt. De skal spises friske; men de kan også lægges på køl over en uge og stadig spises som friske.

Bluecrop. Har gennem mange år været "standarden" for blåbær. Den er nem at have med at gøre og udbyttet, kvaliteten og smagen er ganske udmærket. Den findes som regel i planteskolerne; men den overgås i dag andre og nyere sorter, som derfor bør foretrækkes.

Brigitta. Bærrene modner sidst i sæsonen, dvs. fra midten til slutningen af august. Busken vokser hurtigt, og den voksne busk har en højde på 1,5-1,8 meter. Da Brigitta er nem at dyrke og samtidigt er en af de højst ydende buske overhovedet, vil mange sikkert vælge netop denne busk.

Brigitta er samtidigt en af de sorter, som giver bær af den allerhøjeste kvalitet. Bærret er middelstort, sødt og afstemt med en perfekt svag syrlig smag. Holdbarheden er meget stor, og selv en måned efter plukningen er bærret sprødt og lækker, når blot det opbevares i et køleskab.

Chandler. Er den busk, hvor bærrerne modner senest. Og sorten bør kun anvendes, hvor efteråret indtræder ret sent, dvs. langs de kystnære områder og på øerne.

Den voksne busk har en højde på 1,5-1,8 meter og kan til den tid give helt op til 4 kg på en enkelt busk. Hvis den står fugtigt, er den følsom over for en bakteriel sygdom, Pseudomonas).

Chandler giver verdens største blåbær med en diameter på helt op til 2,5 cm og med den vel nok bedste smag og duft, der findes. Fra det første modne bær til det sidste kan der gå op til 6 uger. Bærrerne skal spises relativt hurtigt, og de egner sig ikke til at blive transporteret.

Valg af blåbærsort.

Blåbærrerne kan bestøve sig selv; men bærrerne udvikler sig bedre og får en bedre smag, hvis de bestøves af en anden sort. Derfor bør man altid have mindst to forskellige sorter. Og da man normalt ønsker en forholdsvis lang bærsæson, vil et godt bud være at vælge Duke og Brigitta.

Fuglene er meget glade for blåbær, og de spiser af dem længe før vi synes, at de smager godt. Gå derfor ud fra, at buskene som her skal være godt indhegnede

Dyrkning af blåbær.

Da blåbærplanterne kan leve i det meste af et voksent menneskes levetid, bør man planlægge det i god tid, for det er vanskeligt at gøre om senere. Der er ingen grund til at skjule et blåbærbed, for planterne er spændende at se på, når de udvikler sig om foråret og blomstrer, når bærrerne bliver stadig større og får farve, og om efteråret, hvor løvet viser sin smukkeste farvepragt. Planterne elsker sol og gerne også lidt læ og vil belønne dig med en masse lækre bær, hvis du giver dem muligheden for det. En fugtig jord er nødvendig, men de hader at "stå med fødderne i vand" – ja de dør af det (så pas især på om vinteren). Er bærrerne små og sure og strutter buskene ikke af sundhed, er det et sikkert tegn på, at noget er galt. Betingelsen for, at du får masser af store søde lækre blåbær er, at du følger nedenstående dyrkningsanvisning.

Blåbærbedet. Vil man lave et bed til blåbær, bør man tage hensyn til, at plantens rødder ikke ligger særlig dybt (normalt mellem 15 og 25 cm) og, at de til gengæld spreder sig meget. Vær også klar over, at roden rådner og planten dør, hvis rødderne står under vand i blot nogle få dage. Det skal man tage hensyn til, når man skal lave et blåbærbed. I sandet jord kan bedet ligge i et passende stort hul jorden. Hvis jorden derimod er leret, og regnvandet har svært ved at forlade blåbærjorden for at trænge ned i den underliggende jord, vil man være bedst tjent med at lave et højbed. I begge tilfælde skal bedet fyldes op med et surt vækstmedie med egenskaber, der er vist nedenstående. Jord med pH på så vidt muligt 4,5 – 5,5, og så skal jorden have en stor evne til at indeholde vand uden at være våd – den skal kun virke fugtig. Dybden skal være ca. 50 cm, og diameteren ved hver plante skal være ca. 1 meter. Skal planterne stå på række, vil en passende afstand mellem planterne være ca. 1 meter. Afstanden mellem rækkerne skal man ikke lade være mindre end ca. 1½ meter, da man ellers ikke kan komme ind for at plukke.

Vækstmediet skal være en sur jord med en pH, der så vidt muligt bør ligge på mellem 4,5 og 5,5. Det skal kunne indeholde en masse vand, uden at det virker vådt – det skal kun føles fugtig. Det skal optræde som et vandreservoir med automatisk overløb, idet vandet skal kunne løbe fra, hvis der kommer for meget. Disse egenskaber har følgende vækstmedier:

Ubehandlet spagnum. Det er den enkleste måde at få den sure jord, idet det kan købes på en planteskole og blande lidt sand i.

Savsmuld. En anden og meget billigere måde er at købe den fornødne mængde savsmuld fra fyrretræ på et savværk og lade det stå i et årstid, så svampene kan nedbryde det til et surt vækstmedium.

Hjemmelavet vækstmedium. Den billigste måde er dog at fremskaffe en masse fyr/grannåle og nedbryde i det. Det er meget væsentligt, at man ikke benytter sin almindelige kompost, som normalt ligger med en pH på 7-7,5.

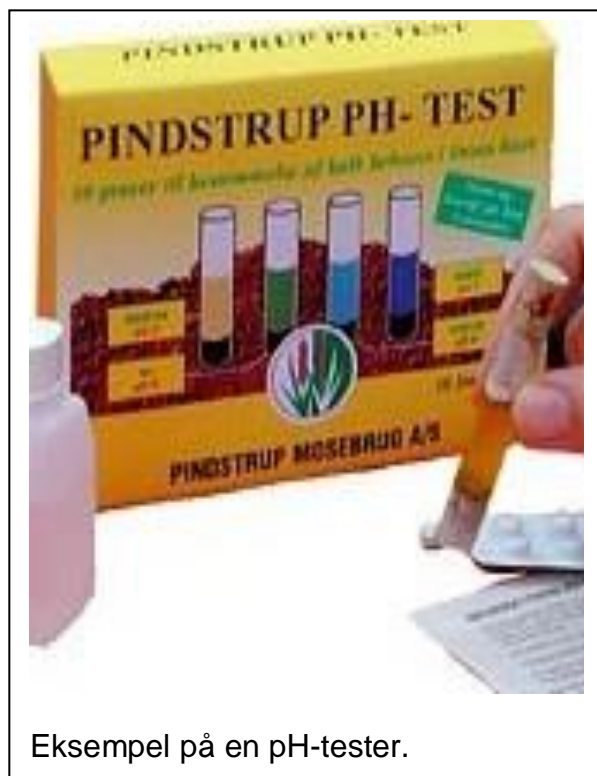
Måling og regulering af pH. Når bedet er etableret skal pH-værdien måles. Den enkleste og billigste måde er at benytte en såkaldt pH-tester, men den billigste pH-måler koster ikke engang 50 kroner mere.

Er vækstmediet ikke surt nok, kan man tilsætte lidt svovl. Er vækstmediet for surt, kan man tilsætte lidt kalk. Resultatet af pH-reguleringen kan tage flere måneder, så gør ikke noget overilet.

Plantning. Nu er det på tide at plante blåbærplanterne. De bliver formentlig købt som potteplanter og kan derfor plantes hele året. Barrodsplanter bør man plante om efteråret. Af hensyn til bestøvningen og deraf følgende bedre bærkvalitet skal der altid benyttes mindst to forskellige sorter. (Som tidligere nævnt vil Duke og Brigitta være et godt valg.)

Jorddækning. Burde nok snarere hedde dækning af vækstmediet. (eng. mulching).

Det er meget vigtigt at dække vækstmediet med et lag fyrretræsnåle, barkflis, kværnede grankogler eller tilsvarende. Jorddækningen har følgende formål:

Eksempel på en pH-tester.

- ✓ Det forhindrer vækstmediet i at afgive for megen vanddamp fra overfladen.
- ✓ Det holder vækstlaget overflade fugtig, og giver herved regnvand og tilsvarende mulighed for at trænge ned i vækstmediet. (Tør spagnum og tilsvarende skyr vandet).
- ✓ Det reducerer ukrudtet i vækstmediet. (På grund af buskens højtliggende rødder er den i konstant konkurrence om næring med ukrudtets rødder, som ligger i samme niveau som buskens rødder). Ved nyplantninger skal tykkelsen være 7-8 cm; men allerede året efter bør tykkelsen forøges til 15 cm og fastholdes på denne tykkelse i hele buskens levetid. Efterhånden vil svampene nedbryde jorddækningslaget tættest ved vækstmediet, så det selv bliver en del af vækstmediet. Herved vedligeholdes den nedbrydning af vækstmediet, som svampene giver anledning til. Det er en fuldstændig efterligning af de forhold, som findes i den natur, hvor der gror blåbærbuske.

Jorddækning med kværnede fyrretræskogler.

Vandingssystem. Den professionelle blåbærdyrker gøder sine planter gennem et kunstvandingssystem, hvor der benyttes en drypvander ved hver enkelt plante. Det er et dyrt og kompliceret system, som for blot få år siden lå langt uden for hobbydyrkerens grænser. Ved anvendelse af passende teknologi kan hobbydyrkeren i dag etablere et tilsvarende – blot mindre – vandingssystem for blot 5 – 600 kroner. Herved kan man docere vandmængden, så planterne får den nødvendige mængde vand, uden at der går noget til spilde. Som rettesnor kan man gå ud fra, at en voksen busk om sommeren drikker 3-4 liter vand om dagen. Især i juli og august, dvs. mens bærrerne svulmer og modnes, og mens næste års knopper dannes, skal man være sikker på, at vækstmediet er pænt fugtigt. Vær opmærksom på, at blåbærbuskens rødder – i modsætning til tomatplantens - ligger i jordoverfladen, og at blåbærplanterne derfor skal vandes oftere men med en mindre mængde, end tomatplanterne. Da vandet fra drypvanderen spreder sig ned i jorden, er det kun nødvendigt at benytte en drypvander til hver tomatplante. På grund af blåbærplantens højtliggende rødder, bør der være flere drypvandere til hver blåbærplante. Til gengæld skal der vandes i kortere tid.

Gødskning. Den almindelige kunstgødning, som normalt anvendes til haven, opfatter blåbærrene som gift og må derfor ikke anvendes. Benyt i stedet en sur gødning af samme slags, som man normalt anvender til rododendron, det vil f.eks. sige svovlsur ammoniak, som vil være i stand til at fastholde den lave pH-værdi. I forårets og sommerens løb drysses med jævne mellemrum nogle få gødningskerner ned ved drypvanderne. Vandet herfra opløser kernerne, og gødningen trænger nu ned i vækstmediet og gøder planterne. Blåbær kræver meget lidt gødning, så vær forsigtig med at give for meget. Gå ud fra, at en voksen busk i foråret, gennem sommeren og til lige efter bærplukning skal have i alt ca. 1 kop kunstgødning. Mindre buske skal have tilsvarende mindre mængde.

Beskæring. I starten består busken af lige "primære" grene uden kviste. Disse grene bliver træagtige med alderen. Det efterfølgende år kommer der sekundære gren på de primære grene. På de sekundære grene dannes nye grene, og hvis der ikke beskæres vil det fortsætte, og busken vil efterhånden blive

fuld af små kviste. Problemet er, at der kun dannes små bær på kvistene, og da man ønsker store bær, er det nødvendigt at beskære. Busken danner de bedste bær på de grene og kviste, der sidder på primære grene, som er mellem 2 og 4 år. Det centrale i beskæringen er at holde busken ung og frugtbar gennem hele buskens lange levetid. Beskæringen skal udføres efter følgende principper:

1. Undersøg planten mens den har blade. Bevar grene med store blade og afmærk grene, som skal fjernes.
2. Beskær om vinteren, mens planten er i dvale.
3. Beskær kun i tørvejr. (Herved mindskes risikoen for overførsel af sygdomme).
4. Start beskæringsprogrammet tre år efter udplantningen.
5. Beskær først og fremmest de primære grene. Antallet af primære grene bør være lig med plantens alder + 2 nye grene. (Eks. Har en busk stået i fire år, bør den have 6 primære grene).
6. En voksen plante skal have 6-8 primære grene + 2 nye primære grene.
7. En primær gren må kun blive 5 år. Herefter skal den skæres helt bort. Det får roden til at lave nye primære grene. (En gammel busk med mange primære grene kan ikke producere nye primære grene).
8. Beskær busken, så den bliver tilpas åben for luftcirkulation og for solens stråler. Herved bliver bærrerne sødere.
9. Fjern grene, som krydser og gnider på hinanden.
10. Skær de grene tilbage, hvor vækstens diameter er mindre end 25 mm.
11. Skær syge og vinterbeskadede grene tilbage til sundt væv.
12. Fjerne alle tynde grene og kviste, som sidder lavere end 25 cm over jorden.
13. Fjern kviste med en diameter på mindre end 2-3 mm, da de kun giver små bær.
14. En gammel forsømt busk kan forynges ved at skære alle grene helt tilbage til jorden. Herefter starten busken op som en helt ny plante.

Sygdomme, skadedyr og ukrudt. Holder man busken i god vækst ved at overholde ovenstående anvisninger er blåbærbuskene særdeles sunde og derfor nemme at passe. Eventuelle sygdomsfremkaldende svampe kan overleve i nedfaldne bær, som derfor bør fjernes under og efter høst.

Hovedfjender er fuglene, som tager for sig af bærrerne til tider endda før de bliver blå. De er ikke indstillet på at dele med andre, og de tager alt, indtil det sidste bær er væk. Der er kun en udvej: at afspærre fuldstændigt ved at spænde net omkring og ud over alle buskene. Selv det mindste hul, hvor de kan smutte igennem, vil blive udnyttet, og på vej tilbage ud af nettet vil de ofte efterlade grenene i en knækket forfatning og helt ødelagte.

Selv om der er lavet en god og tyk jorddækning, kan der komme ukrudt op gennem laget. Særlig problematisk er "senegræs" og især "almindelig fuglegræs". Hvis ukrudtet først er inde i det jorddækkede området, er det stort set umuligt at luge ukrudtet væk. Man kan forhindre senegræs i at komme ind i bedet ved enten at lave et højbed med træ- eller flise

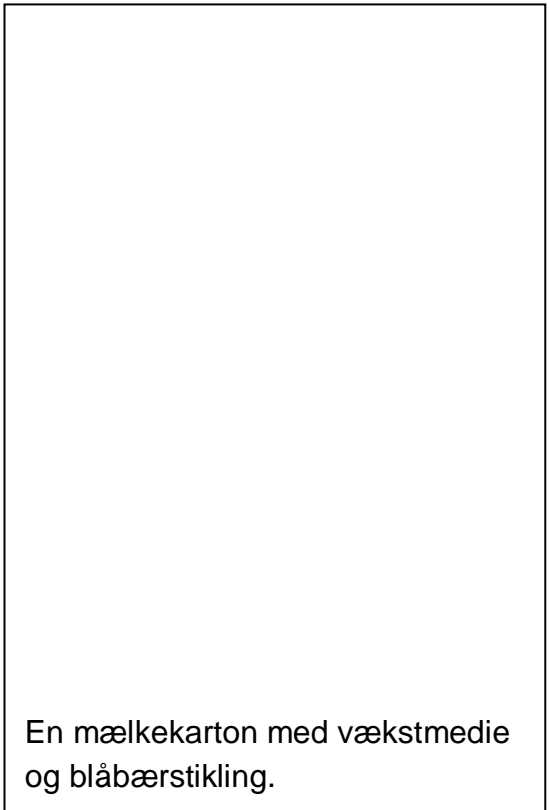
Her har fuglegræsset taget fuldstændig overhånd, så der ikke er tilstrækkelig næring til buskens højtliggende rødder.

vægge, og eller friholde bedets omgivende jord for planter, idet man så kan se, hvis der dukker sene-græs op. Fuglegræsset er langt mere problematisk, fordi det sår sig selv, sagtens kan trænge op gennem selv den tykkeste jorddækning og breder sig vildt hurtigt. Den mest effektive måde er nok at benytte Roundup. Afdækning med sort plastik kan også benyttes; men vær forsigtig, for den høje temperatur under plasten kan nemt ødelægge plantens rødder.

Formering.

Som regel formeres blåbær med halvmodne stiklinger. Man kan også benytte både urteagtige og træagtige stiklinger; men halvmodne stiklinger giver den største succes. Formeringen lykkes bedst, hvis stiklingerne tages fra årets første kraftige og sunde skud, når de er 10-15 cm lange og har en diameter på mindst 5 mm, dvs. at stiklinger tages sidst på foråret/først på sommeren. Vær omhyggelig med at udvælge buskene, som skal være både sunde og sygdomsfri, lige som de skal udvælges blandt de buske, der giver flest bær. For at reducere sygdomsmulighederne skal værktøjet først desinficeres (f.eks. med 1 del blegevand til 5 del vand).

1. Straks når stiklingerne er skåret af, skal de omsvøbes med en fugtig klud og lægges i en plastpose, så de ikke mister fugtighed.
2. Fremstil et vækstmedie, bestående af fugtig ubehandlet spagnum (pH = 4,5-5,5) og lidt sand. (Vækstmediet har en passende fugtighed, hvis man kan presse nogle få dråber vand ud, af en håndfuld). Hæld vækstmedie i mælkekartonerne og pres det let sammen.
3. Når de fornødne stiklinger er indsamlet, skal de hurtigst muligt gøres klar til plantning på følgende måde:
4. Klip halvdelen af de øverste to blade.
5. Fjern alle øvrige bladene .
6. Stiklingen skal 7-8 cm ned i vækstmediet. Benyt en skarp desinficeret kniv og afskær stiklingens nederste ende med et skråt snit.
7. Smør den del, som skal ned i vækstmediet, med roddannerhormon.
8. Stik stiklingen ned i et hul, der lavet i vækstmediet i en mælkekarton. Vær forsigtig, så roddannerhormonet ikke gnides af under processen. Pres jord ind omkring stiklingen, så den kommer til at stå fast og sikkert.
9. Alle mælkekartoner med stiklinger anbringes i en gennemsigtig plastkasse.
10. Det hele overdouches med rent vand. Der lægges låg på kasse, som stilles i skyggen ved en temperature på ca. 20 °C.
11. Hver dag douches lidt vand på stiklingerne, så de ikke tørrer ud. (Husk kun fugtig – ikke våd).
12. Efter 2 til 4 uger skulle man gerne kunne se, at stiklingerne begynder at skyde. Det er et tegn på, at der nu er ved at danne sig rødder.
13. Ved begyndende bladdannelse kan man lidt efter lidt begynde at give planterne sollys og lidt mere vand.
14. Når bladvæksten er godt i gang kan man forsøgsvis give en smule flydende sur svag kunstgødning.
15. Hen på efteråret kan planterne flyttes over i større urtepotter, hvor de overvintrer i f.eks. et drivhus.
16. På et passende tidspunkt, hvor planterne er tilstrækkelig robuste, kan de udplantes.

En mælkekarton med vækstmedie og blåbærstikling.